

TRANSCRIEREA PENTRU ACORDEON: CONSIDERAȚII GENERALE**TRANSCRIPTION FOR ACCORDEON: GENERAL CONSIDERATIONS****PETRU ȘTIUCĂ,**

doctorand, lector,

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 780.8:780.647.2.088.021

Articolul se referă la mai multe aspecte generale legate de transcrierea lucrărilor academice pentru acordeon, acest proces fiind tratat întâi de toate ca unul creativ, ce pornește de la viziunile artistice ale compozitorului și ale interpretului. Sunt expuse obiectivele centrale ale transcrierii, cât și particularitățile legate de timbru, registru, factură, ritm, dinamică ș.a., evidențind faptul că la baza procedeele tehnice ale transcripției se află echivalența emotivă-conceptuală a factorilor de expresie muzicală a instrumentelor. De asemenea, se subliniază și rolul pe care-l are autorul transcripției care, ca și compozitorul și interpretul, trebuie să pătrundă în conținutul emoțional și conceptual al lucrării originale și să o transcrie în forme noi, ce asigură păstrarea conținutului ideatic al acesteia. Din această cauză transcripția în formă scrisă obține statutul unui text muzical de sine stătător, căci interpretul nu abordează textul original, ci lucrarea transcrisă.

Cuvinte-cheie: transcriere muzicală, acordeon, factură, ritm, dinamică, timbru, registru

The article refers to several general aspects related to the transcription of academic works for accordion, this process being treated first of all as a creative one, starting from the artistic visions of the composer and performer. The central objectives of the transcription, as well as the peculiarities related to timbre, register, texture, rhythm, dynamics, etc., are highlighted, emphasizing the fact that the technical-transcriptional procedures are based on the emotional-conceptual equivalence of the instruments' musical expression factors. It also emphasizes the role of the transcriptionist who, as a composer and interpreter, must perceive the emotional and conceptual content of the original work and transcribe it into new forms that ensure the preservation of its ideological content. This is why the transcription in written form obtains the status of a self-contained musical text, for the interpreter does not approach the original text, but the transcribed work.

Keywords: musical transcription, accordion, texture, rhythm, dynamic, timbre, register

Procesul creativ reprezintă un fenomen artistic în care rolul principal îi revine compozitorului, astfel, prin selectarea celor mai caracteristice intonații, trecute prin prisma viziunilor artistice ale autorului, sunt create imagini muzicale proprii, în care sunt reflectate lumea sentimentelor compozitorului, epoca, coloritul național. Procesul de compunere a unei lucrări muzicale se încheie cu scrierea notelor, însă această acțiune rămâne nefinisată, în cazul în care opusul nu a fost interpretat și nu a ajuns la ascultător. În textul muzical se conține informația despre impulsul creativ, gândirea artistică a compozitorului, particularitățile stilistice, semantica etc. Ca urmare, persoana intermediară dintre compozitor și ascultător este interpretul, scopul căruia constă în redarea conținutului lucrării muzicale. Este necesar ca interpretul să fie în stare să redea informația codificată de autor. Un artist adevărat posedă două aptitudini importante – el este în stare să perceapă conținutul ideatic al lucrării pe care o va interpreta și, totodată, posedă gradul de dificultate al tehnicii interpretative pentru a o executa. Capacitatea de a sesiza ideea compozitorului deseori se îmbină cu o altă aptitudine a interpretului, și anume, cea de coautor, deoarece în procesul executării el improvizează, acest fapt considerându-se a fi o abilitate extrem de prețioasă a artistului-interpret.

Compozitorul își realizează conceptul său artistic într-o anumită formă de expunere — vocal, instrumental sau vocal-instrumental, fie pentru orchestră, instrument solo, etc., preconizând diferite componente instrumentale sau vocale. Astfel, pentru interpretarea unei lucrări muzicale ample, destinate pentru o componență orchestrală, apare necesitatea transcripției, pentru a face posibilă executarea acesteia doar la un singur instrument. Transcripțiile nu înseamnă libertate totală, ele, totuși, păstrează un șir de restricții ce nu permit îndepărtarea maximală de la original.

Obiectivul central al transcripției este legat de păstrarea și descoperirea conținutului lucrării muzicale în condițiile transcrierii instrumentale noi. Reieșind din acest fapt, transcripția trebuie să fie percepută nu ca o muncă tehnică, dar ca o modalitate a unui proces creativ de interpretare — interpretare cu mijloace instrumentale. Fiind o modalitate de manifestare a procesului creativ și interpretativ, transcripția este legată de soluționarea a două probleme ce apar în acest context:

- 1) revizuirea mijloacelor cu ajutorul cărora se redă imaginea muzicală, în legătură cu faptul că se schimbă condițiile timbral-instrumentale,
- 2) adaptarea facturii lucrării pentru noile condiții de emisie a sunetului și posibilităților tehnice ale instrumentului pentru care se efectuează transcrierea.

Una din condițiile selectării lucrărilor muzicale pentru transcripții sunt cerințele ce se referă la **păstrarea celor mai importante trăsături ale originalului**, deoarece nu fiecare lucrare, fiind transferată în alte condiții timbral-instrumentale, păstrează în egală măsură conceptul ideatic inițial.

Factura. Toate schimbările care apar în procesul transcripției se referă în mare parte la **factură**. Redimensionarea facturii integral sau a unor componente ale ei este legată de necesitatea păstrării trăsăturilor sonorității reale a lucrării în condițiile instrumentale noi. La transformare participă mai mulți factori ai expresiei muzicale (dinamica, ritmica, apogiatura, timbrul etc.), care au un rol esențial în păstrarea corespondențelor imaginilor muzicale. Procesul de realizare a transcripției se bazează pe similitudinea funcțiilor îndeplinite de diferite mijloace de expresie precum:

Dinamica, conform căreia este reglat gradul de intensitate și ascensiune/descădere a sunetelor, având un rol decisiv în crearea caracterului emotiv al muzicii. Dinamica contribuie la scoaterea în evidență a contrastelor componentelor facturii. Și **ritmica** are un rol esențial în crearea caracterului lucrării muzicale iar schimbările ritmico-facturale generează anumite tensionări ale sonorității, contribuind și la individualizarea vocilor. **Apogiatura** este extrem de importantă în crearea caracterului diferit al melodiei și în atingerea diverselor grade de sensibilitate sau profunzime a sonorității. **Registrul**, ca și celelalte mijloace, are un caracter deosebit de important în redarea caracterului muzicii, pentru crearea diferitelor gradații de tensiune, având și un anumit impact în arhitectura lucrării muzicale.

Timbrul. Una din principalele probleme în procesul de transcripție se referă la **timbru**. Se știe, că în diferite stiluri, în speciile adiacente muzicii instrumentale și în anumite creații, funcțiile timbrale sunt diferite, unul din motivele diversificării funcției timbrale fiind rolul inegal al acestuia în formarea imaginii muzicale. Un exemplu în acest sens poate servi muzica lui J. S. Bach, unde arta contrapunctului are o pondere majoră comparativ cu factorul timbral. În procesul transcrierii, creația în care funcția timbrului este echivalentă cu cea conceptuală își pierde coloritul inițial și din această cauză se pierd cele mai esențiale laturi ale ideii inițiale. În alte creații, unde timbrul nu poartă o funcție cu o pondere majoră, fiind redat cu ajutorul mijloacelor instrumentale, apar unele aspecte noi ce contribuie la relevarea semnificativității lucrării muzicale transcrise, și prin aceasta nu diminuează cu nimic valoarea artistică a acesteia.

Astfel, selectarea opusurilor pentru transcripție poate fi condiționată de asemănările dintre sonoritățile instrumentelor, iar în cele mai dese cazuri, autorii optează anume pentru acest tip. Transcrierea pentru instrumentele care au o sunare timbrală specifică, ce diferă mult de instrumentul original, este mai complicată, deoarece căutarea unei facturii comode pentru instrumentul nou solicită o mai mare atenție și perspicacitate, autorul transcrierii urmând să selecteze echivalentele mijloacelor de expresie. Ca urmare, diferențierea specificului timbral-instrumental nu poate fi un impediment în selectarea lucrărilor muzicale pentru a fi transcrise, dar necesită o mai mare creativitate și dibăcie în căutarea mijloacelor cu ajutorul cărora ele pot fi realizate. Evident, în cazul în care asemănarea timbrală este mai apropiată, autorii întâmpină mai puține dificultăți. Inegalitatea funcției timbrale, în diferite stiluri și specii ale muzicii instrumentale, devine cauza apariției unor îndoieli în momentul selectării creației muzicale pentru transcripție. Autorul transcripției trebuie să țină cont de corelația factorilor ce

există în arta muzicală: irepetabilitatea timbrală, legătura organică cu complexul intonațional-sonor și posibilitatea redării variate a conceptului artistic al autorului.

Instrumentele solistice au un arsenal enorm de mijloace expresive și tehnice pentru redarea celor mai diverse dispoziții și caractere muzicale. În interpretarea solistică potențialul mijloacelor de expresie artistică se descoperă mult mai amplu decât în interpretarea orchestrală. În muzica solistică-instrumentală o însemnătate majoră o au nuanțele timbrale din interiorul sunării omogene a fiecărui instrument, ca un mijloc important pentru atingerea scopurilor unei realizări artistice de calitate. Aici timbrul îndeplinește funcția de joncțiune și se plasează pe prim-plan ca o formă de consolidare a unui material tematic determinat. În transcripție, lucrarea integrală se transferă într-o nouă sferă timbrală și contrapunerea timbrală nu joacă rolul decisiv, din acest motiv transcripția unei lucrări compuse pentru un anumit instrument solo este cu mult mai favorabilă și fără riscul de a se deforma conținutul lucrării, comparativ cu opusurile scrise pentru orchestră.

Totuși, timbrul este doar unul din componentele complexului de mijloace interpretative ale unui instrument muzical. Elementele decisive în crearea imaginii conceptuale integrale a lucrării transcrise se referă în mod special la **mijloacele realizării instrumentale** în general, ce țin de capacitatea instrumentelor de a se adapta la redarea caracterului diferit a melodiilor. Pentru redarea întregului complex al aspectelor muzical-artistice a unei opere muzicale, autorul transcrierii mai întâi o va conceptualiza extrem de atent și va atrage atenția și la alte mijloace de expresie importante cum sunt plasticitatea și mobilitatea agogică și dinamică, care au un rol mult mai important decât timbrul, în interpretarea expresivă.

Din cele expuse mai sus putem concluziona că importanța mijloacelor de expresie în transcripția muzicală se referă la crearea concepției artistice și a caracterului muzicii cât și la contrapunerea gradațiilor sonore. Anume pe acestea se bazează echivalența emotivă-conceptuală a limbajului muzical din transcripții.

Echivalența emotivă-conceptuală a unor factori de expresie muzicală se află la baza procedurilor tehnice ale transcripției. Spre exemplu: atingerea efectelor dinamice necesare cu ajutorul mijloacelor facturii (mărirea densității sau, din contra, rarefierea țesăturii) autorul transcrierii va depista formele adecvate de jalonare a sunetului prin revizuirea apogiaturii; evidențierea vocilor prin mijloace instrumentale cât și prin schimbarea componentelor facturii ce nu corespund specificului instrumentului pentru care se face transcripția.

Introducerea unor procedee de transcripție trebuie să reprezinte rezultatul revalorificării factorilor expresivității muzicale a lucrării ce poate fi utilizat ținând cont de specificul instrumentului nou (spre exemplu, factura poate fi divizată în două nivele: melodia expusă la vocea de sus și acompaniamentul format din figurații armonice, la acordeon această pedală mecanică poate fi înlocuită cu acorduri de durată lungă).

În procesul transcripției trebuie de luat în considerație faptul că mijloacele de expresie în muzică sunt menite pentru redarea emoțiilor. Fiecare mijloc de expresie oferă un anumit efect emotiv, așa, spre exemplu, mișcarea ascendentă a melodiei este legată de tensionarea fundalului emotiv, iar mișcarea descendentă, invers — de atenuarea acestuia. În dependență de conceptul lucrării originale și posibilitățile tehnice ale instrumentului, în procesul transcripției o parte din componentele facturii sunt păstrate fără schimbări, iar altă parte poate fi variabilă — ca urmare, pot apărea noi tipuri de factură. Componentele neesențiale ale facturii ce nu corespund specificului instrumentului pot fi omise în transcripție. Căutarea mijloacelor de expresie necesare pentru redarea conținutului muzical în condițiile noi de transcripție se axează pe esența intonațională a muzicii, posibilitatea instrumentelor de a se adapta la conținutul divers al lucrărilor muzicale și specificul instrumentului.

Acțiunea factorilor timbrului și adaptării instrumentului la caracterul melodiei, după cum și nivelul de influență a specificului sunării instrumentului asupra imaginii muzicale permanent variază,

fiind tratat în fiecare caz aparte într-o nouă calitate. Schimbarea timbrului, înlocuirea instrumentului, totodată păstrarea conceptului artistic, fără îndoială aduc spre schimbarea mijloacelor de realizare a conceptului artistic la instrumentul nou, adică adaptarea lucrării muzicale la alte condiții instrumentale trebuie să aducă la schimbări orientate spre păstrarea conceptului creației muzicale. În ajustarea originalului la condițiile specifice ale unui alt instrument, autorul transcripției revede toate mijloacele de realizare instrumentală a conceptului compozitorului. Astfel, calea parcursă de la conceptul compozitorului spre interpret se mărește încă cu o treaptă — textul de note al transcripției. Textul nou trebuie să reflecte întocmai intențiile compozitorului și anume, interpretarea instrumentală distinsă, după cum și cunoașterea multilaterală a specificului instrumentelor.

Autorul transcripției îndeplinește și funcția de compozitor, și cea de interpret — ca și compozitorul, acesta se pătrunde de conținutul emoțional și conceptual al lucrării originale și o transcrie în forme noi, ce asigură însă păstrarea conținutului ideatic al acesteia. Din această cauză transcripția în formă scrisă obține statutul unui text muzical de sine stătător. Ca urmare, interpretul care lucrează asupra creației, uneori nu se mai adresează la textul original al lucrării muzicale.

Ca interpretator, autorul transcripției tratează creația detaliat în corespundere cu nivelul său cultural și în conformitate cu propria percepere a stilului. Prezența elementului creativ este necesară pentru a efectua o transcripție, deoarece în lipsa acestuia, interpretatorul nu va putea să redea conținutul ideatic-emoțional al creației muzicale și atunci procesul de transcripție se va transforma doar într-o simplă transcriere a notelor. Ar fi de dorit ca autorul transcripției să posede un stil propriu, o manieră interpretativă individuală, mijloace îndrăgite, de aici reiese că trebuie să posede și capacitatea de a compune, să fie un interpret-interpretator, ce cunoaște multilateral posibilitățile instrumentului — doar în acest caz transcripția poate deveni un proces creativ de reconsiderare a conținutului muzical al creației originale, ce permite lărgirea hotarelor în privința stilurilor.

Dacă în procesul transcripției se păstrează conținutul artistic al lucrării muzicale redat printr-un complex de mijloace de expresie, atunci atenuarea diminutivă a fundalului emoțional din cauza schimbării timbrului, e permisă, evident în parametrii interpretării creative. Reieșind din cele expuse mai sus putem concluziona că:

1. reconsiderarea creativă a mijloacelor de realizare cu condiția păstrării conținutului ideatic-artistic al lucrării muzicale și schimbarea expunerii materialului muzical ținând cont de condițiile instrumentale noi, trebuie să devină esența și specificul transcripției;
2. în determinarea principiilor de bază a transcripției este necesar de a ține cont de următoarele momente: a) îmbinarea stabilității elementelor structural-conceptuale cu mobilitatea mijloacelor de realizare ce se conțin în imaginea muzicală ca un complex integral; b) diferențierea funcției timbrale în diverse stiluri, în domeniile adiacente ale artei interpretative și în creații aparte; c) interpenetrarea sferelor artei interpretative a domeniilor adiacente pe baza esenței intonaționale a muzicii; d) caracterul individual, creativ al interpretării interpretatoare cu mijloace instrumentale.
3. transcripției creative îi sunt caracteristice: a) decizia de mijloace de realizare instrumentală ce nu corespund caracteristicilor specificului instrumental nou; b) îmbogățirea lucrării originale cu noi mijloace de expresie tipice pentru instrumentul pentru care se face transcripția.

Selectarea creațiilor pentru transcripție este determinată de compatibilitatea sonorității instrumentelor, adaptarea (spre exemplu, a acordeonului) pentru redarea diferitelor caractere a muzicii și capacitatea lui de expresie, corespunzător instrumentelor originalului. Preconizând o transcripție, trebuie să fii capabil de a închipui auditiv lucrarea în condițiile instrumentale noi.

În încheierea articolului, expunem principiile de bază pentru efectuarea transcripției pentru acordeon:

1. Păstrarea trăsăturilor stilistice și genuistice a lucrării ce va fi transcrisă în condiții timbrale noi luând în considerare modificarea inevitabilă a facturii, corelațiilor de registru, uneori și a apogiaturilor. Dorința de a face sonoritatea transcripției cât mai interesantă nu trebuie să afecteze sau să îndepărteze autorii într-o lume de imagini ce nu sunt reflectate în lucrarea autentică. Autorul transcripției trebuie să păstreze ideea compozitorului și totodată să revadă mijloacele de realizare a acesteia. Pentru efectuarea procesului de transcripție, autorul trebuie să posede cunoștințe fundamentale din domeniul teoriei muzicii, de asemenea și capacitatea de a compune, și talent de interpretator.

2. Apropierea maximală a efectului fonic a transcripției de sonoritatea autentică într-o nouă calitate, atât timbrală și în ce privește tehnica interpretativă.

3. Corespunderea transcripției specificului instrumentului (acordeonului). La procedeele tehnice orientate spre îndeplinirea acestui principiu, se atribuie: atingerea efectelor dinamice necesare pe calea ascensiunii densității țesăturii muzicale sau, din contra, rarefierea ei, revizuirea apogiaturii din lucrarea originală, descifrarea pedalizării (cu mijloacele specifice acordeonului), preschimbarea elementelor facturii, polifonizarea țesăturii etc.

4. Comoditatea interpretării creației muzicale permite concentrarea atenției asupra pedalizării pe plan interpretativ, evitând problemele legate de aspectul tehnic. Noțiunea de comoditate a devenit o categorie istorică. Ea se schimbă împreună cu istoria dezvoltării instrumentului și a interpretării — ceea ce înainte se considera o prerogativă doar a unor persoane, astăzi devine accesibil pentru majoritatea interpreților.

Referințe bibliografice

1. BĂRBUCEANU, V. *Dicționar de instrumente muzicale*. București: Editura Muzicală, 1992. ISBN 973-42-0083-6.
2. CHIROȘCA, D., NEAMȚU, P. *Metodă de acordeon: manual*. Chișinău: Hyperion, 1992.
3. ЛИПС, Ф. *Искусство игры на баяне*. Москва: Музыка, 1985.
4. ЛИПС, Ф. *Об искусстве баянной транскрипции*. Москва: Музыка, 2007. ISBN 5-7140-1003-3.